

PRE-SERVICE TEACHERS' ATTITUDES TOWARDS GENDER ROLES**Sabri SİDEKLİ***Prof. Dr., Mugla Sitki Kocman University, Turkey, ssidekli@mu.edu.tr
ORCID: 0000-0003-3202-6451***Abdullah GÖKDEMİR***Dr., Mugla Sitki Kocman University, Turkey, agokdemir@mu.edu.tr
ORCID: 0000-0003-1709-1327***Hülya AYILMAZDIR***Mugla Sitki Kocman University, Turkey, hulyaayilmaz@gmail.com
ORCID: 0000-0002-0167-3819**Received: 19.11.2019**Accepted: 21.08.2020**Published: 28.09.2020***ABSTRACT**

Gender roles and the society's perspective of these roles affect society in many ways (economy, education, culture, etc.). For an egalitarian society, gender equality must be taught to students in the most accurate way. In this regard, one of the most important factors is teachers, who are role models of students. Especially pre-service elementary school teachers and social studies teachers constituting the study group of the current study should undertake a very important role in the training of students who start to become aware of their personality and sexual identity in elementary school period. In this connection, the purpose of the current study is to investigate pre-service teachers' attitudes towards social gender roles in terms of gender and grade level and the department attended. The descriptive survey method of quantitative research was used in the current study, and the sample group consists of 369 pre-service teachers attending the Departments of Elementary School Teaching and Social Studies Teaching in the 2019-2020 academic year. As the data collection tool, the Social Gender Roles Attitude Scale was used. The scale consists of five sub-dimensions: female gender roles, male gender roles, equalitarian gender roles, traditional gender roles and gender roles in marriage. The Cronbach Alpha reliability coefficient for the whole scale was found to be ".94". As a result of the study, it was found that the female pre-service teachers have a more equitable attitude than the male pre-service teachers. While there was no significant difference based on grade level, the pre-service elementary school teachers' attitude level was found to be higher than others in the sub-dimensions of female and traditional gender roles. In general, the pre-service teachers were found to have a traditional attitude.

Keywords: Gender roles, social gender, social gender equality, attitude, pre-service teacher, elementary school teacher training, social studies teacher training.

INTRODUCTION

Children learn to adopt and internalize roles assigned to gender in the family. The process of forming gender roles after the family continues from the pre-school education period when the child starts school. Each stage of the educational process includes a process that affects gender roles and ensures their formation. All elements, from the physical structure of the school to the teachers and administrators in the school, are influential in the formation of gender roles. The teacher, which is one of the most important factors that guide the education process, has an important effect on the formation of gender roles in children with the activities it includes, the language it uses, its expectations and behaviours, its attitude and the value system (Younger & Warrington, 2008). The positive attitudes of teachers and pre-service teachers, who will do the teaching profession in the future, will prevent education based on gender inequality in the education process.

The concept of gender is a concept that we hear quite often in our daily lives but do not question its meaning. TDK (2019) defines gender as the feature of creation and sex that gives the individual a separate role in the act of reproduction and distinguishes between male and female. Besides this biological definition of gender, it also has a social meaning. Therefore, the term "social gender" is preferred to "gender" in recent years (Dökmen, 2010). "Social gender indicates the information showing that the individual is from a certain gender, what is socially expected of the individual and the position assigned to the individual in the society" (Vatandaş, 2007). Social gender was first used as a concept in the field of psychology in the mid-1950s in relation to the treatment of personality pathologies. It is possible to say that the concept of social gender was used extensively in its current sense for the first time by the feminist movement of the 1970s (Sayer, 2011). Social gender studies, on the other hand, went through different processes under different names such as feminist studies, women's studies and social gender studies, respectively (Ersöz, 2016). Even though the studies having been carried out give their fruits in various ways today, it is still not possible to say that a certain success has been achieved yet.

It is necessary no to confuse the concepts of gender and social gender with each other. On the basis of our gender, society expects various behaviours from us and this occurs within the framework of social gender. Social gender sheds light on the meaning ascribed to the concept of gender by the society. Various expectations occur in the society, which leads us to the concept of gender roles. "The role shows the position of the individual in an organized social structure and his/her responsibilities, privileges and rules governing his/her interactions with people in other positions" (Spence, 1985, cited in Dökmen, 2010). The different roles given to men and women are known as gender roles (Dökmen, 2010). Society gives individuals specific roles based on their biological characteristics and expects them to play these roles as if they were in a movie. Social roles are unconsciously acted out by the majority of the society and what these roles mean is often incomprehensible (Bledsoe, 1983). For example, women had not been aware of how much their lives ignored them until feminist movements or men had not been aware of how much weight the society put on their shoulders. Gender roles vary depending on the period, place, religion and other social changes. Of course, these roles are the roles that the individual takes from the environment. "According to the cognitive theory, the development of gender roles takes place

with a kind of understanding and assessment that is possible when children reach a certain level of cognitive development. Children first learn about their sexual identity and then that of others. Immediately after, they learn stereotypical attitudes about their own sex. Then they realize that they have to act in accordance with these stereotypical attitudes about their own gender” (Vatandaş, 2007). Gender roles affect attitudes towards women and men, limit the professions they can choose, and make it possible for few women to choose the professions in which they will have power, leadership and prestige (Purvis, 1987, cited in Çetin- Gündüz, Tarhan & Kılıç 2015).

Family structure is very important in the formation and stereotyping of gender roles (Burge, 1981). In societies such as Turkey, largely dominated by the traditional family structure, while the man is expected to maintain the lineage and sustain the house, the woman is expected to do housework and be responsible for the care of children. These expectations have led the man to be associated with the public sphere and the woman to be associated with the private sphere. These associations reveal the power difference between men and women. The transfer of the stereotypical roles in which man is seen as someone holding the power in his hands and women as someone serving the duties of a mother and doing housework from generation to generation strengthened the position of patriarchy and allowed the survival of stereotyped gender roles up to now (Zhang, 2006). The high rates of violence reflected in statistics in today's society and the exposure of women to the glass ceiling syndrome in community-business life are also reflections of stereotyped gender roles imposed on women (Akıncı, 2019). Of course, addressing gender equality only in terms of women is another way of continuing stereotypes. Heavy responsibilities that gender roles put on men and believes that men should suppress their emotions caused men to remain in the responsibility-pressure dilemma. This situation shows us the necessity of looking at social gender roles equally (Lloyd & Duveen, 1992).

In this regard, teachers have an important role to play in terms of changing the stereotypes created by the family about social gender roles and correctly teaching social gender equality to children (Benz, Pfeiffer & Newman, 1981). Especially, pre-service teachers attending the departments of social studies teacher training and elementary school teacher training come to the fore in the fulfilment of this duty. As they teach at elementary level, both groups of teachers are together with students in the period when they develop their awareness of their sexual identity and that of others. For instance, the first objective defined for the unit “Life at Home” in the elementary school life science curriculum as “The concept of family is explained and the names and characteristics of family members such as mother, father, grandmother are mentioned.” (MEB, 2018) will have important effect on the formation of the perceptions of roles in the family. Similarly, the following objective in the social studies curriculum “Investigates the change of social roles over time.” (MEB, 2018) seems to be important in terms of changing stereotypical roles for students. Therefore, teaching of these issues to pre-service teachers is of great importance.

This study is very important in terms of revealing pre-service teachers' attitudes towards gender roles. Especially pre-service elementary school teachers and social studies teachers constituting the study group of the current

study should undertake a very important role in terms of achieving social gender equality. These pre-service teachers who will teach at the elementary level will be role models to students in a period when they become aware of their sexual identity; thus, they have a special position. Likewise, the environment to be created in the classroom is very important for students to realize social roles, to give up prejudices and stereotypes, and to believe in gender equality. For this reason, it is very important to have teachers who believe in gender equality and adopt it in their lives. This study is also important in terms of being a source for other studies and demonstrating the need for this issue to be emphasized more in the education of pre-service teachers and teacher training programs. From a social point of view, creating individuals who can adopt social roles with an egalitarian attitude enables the society to achieve a more developed and healthier environment.

Gender roles that start to form from the moment we are born can bring about important problems in the society. Especially an individual leading his/her life within rigid stereotypes can do great harm to the society. Although the family takes the first step in shaping the individual, a more important role is played by the school in this regard. All individuals in the school must take part in this process. The role of teachers as the greatest role models to students is of special importance. Therefore, evaluating pre-service teachers' perspective of gender roles and taking precautions accordingly will contribute to students' meaningful understanding of gender roles. In this connection, the purpose of the current study is to investigate pre-service teachers' attitudes towards social gender roles in terms of gender and age variables. According to Esen (2013), teacher roles on gender issue can be handled in two ways. One of these is the role that the teacher is in passive position, the student has an attitude in the family regarding gender roles in the preschool socialization process and the teacher has a structure that provides students with a free environment by only having an unbiased attitude. The second is a role in which the teacher takes an active role and creates awareness to change the attitude of the student in the preschool period and tries to change sexist concepts. In addition to this, according to Koyuncu Şahin and Çoban (2019), even if they are not aware of the attitudes, behaviors and activities of the teachers in the classroom, they actually play an effective role in gaining gender and creating attitudes. By reflecting the social judgments in the activities carried out in the classroom, acting or assigning students to the activities can be expressed as reflecting the gender role differently to the students or transferring the acquired attitude as a teacher. Examples include expressing male students as more active or higher communication, or seeing female students more emotionally, saying that they should be less mobile, and giving students roles with such judgments in the classroom. Teachers should avoid such behavior and raise awareness among their students. In terms of gender roles, the situation creating an awareness atmosphere of attitudes of pre-service teachers toward being the same gender is important to manage education processes. The determination of the effect of teaching programmes and contents of lectures on pre-service teachers is a very important issue. In this manner, the aim of this study is to evaluate the attitudes of pre-service teachers toward social gender roles in terms of gender and grade level. Therefore, the problem statement of this study is determined as 'what are the attitudes of pre-service teachers studying in a public university toward social gender roles?' To this end, answers to the following questions were sought.

1. What are the pre-service teachers' general attitudes towards gender roles?
2. Do the pre-service teachers' general attitudes towards gender roles vary significantly depending on,
 - 2.1. Gender,
 - 2.2. Grade level,
 - 2.3. The department attended?

METHOD

Research Model

The current study is aimed at determining the attitudes of pre-service teachers attending the departments of elementary school teacher training and social studies teacher training towards gender roles. Thus, the study employed the descriptive survey model. Descriptive research aims to describe a case as thoroughly and carefully as possible. On the other hand, survey studies focus on the determination of the participants' opinions about, interests, skills and abilities in and attitudes towards a subject or an event and they are generally conducted on larger samples. In survey studies, the relationship between variables can also be examined. In the current study, the cross-sectional research, one of the survey research types, was used. In this type of survey research, the variables to be described are measured in one go (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2019).

Population and Sample

The population of the current study are 600 pre-service teachers attending the Departments of Elementary Education Teacher Training and Social Studies Teacher Training in the Education Faculty of a university located in the Aegean Region of Turkey in the 2019-2020 academic year. The sample is comprised of 369 students randomly selected from among the population. According to Şahin (2014), random sampling refers to the selection of a big enough part from the population at the researcher's discretion.

According to Fraenkel Wallen & Hyun (2012), the level of significance widely used in educational studies is .05 or .01. On the basis of the measurement tools used in the current study, in the interpretation of the data obtained was performed at the 95% confidence interval and .05 significance level. The number of the individuals to be included in the sample was calculated by using the following formula: $n = t^2 \cdot p \cdot q / d^2$ (n =the number of the individuals to be included in the sample; t =significance level; p =probability of occurrence; q =probability of non-occurrence; d =sampling error) (Yazıcıoğlu & Erdoğan, 2014). This formula revealed that the current study should be conducted with the participation of at least 235 individuals. The distribution of the pre-service teachers by the department attended, grade level and gender is given in Table 1.

Table 1. Distribution of the Pre-service Teachers by the Department Attended, Grade Level and Gender

		Department Attended				Gender			
		<i>Elementary school</i>	<i>Social Studies</i>	<i>Total</i>	<i>%</i>	<i>K</i>	<i>E</i>	<i>Total</i>	<i>%</i>
Grade Level	1	35	55	90	24,4	60	30	90	24.4
	2	65	35	100	27.1	68	32	100	27.1
	3	54	37	91	24.7	49	42	91	24.7
	4	55	33	88	23.8	57	31	88	23.8
Total		209	160	369	100	234	135	369	100
Gender	Female	141	93	234	63.4				
	Male	68	67	135	36.6				
Total		209	160	369	100				

As can be seen in Table 1, the majority of the participating pre-service teachers are female pre-service teachers (n = 234). The great majority of the pre-service teachers are from the department of Elementary School Teacher Training (n=209). When the gender of the pre-service teachers from two different departments is examined, it is seen that of the pre-service elementary school teachers, 141 are females and 68 are males and of the pre-service social studies teachers, 93 are females and 67 are males. This distribution can represent the distribution in the population from which the sample was obtained.

Data Collection Tool

As the data collection tool, the Social Gender Roles Attitude Scale was used in the current study. The scale was developed by Zeyneloğlu & Terzioğlu (2011) to measure university students' attitudes towards social gender roles. The scale has a total of 38 items scored between 0 and 5. Participants can respond to the equalitarian attitude items related to social gender roles as follows: strongly agree "5" points, agree "4" points, undecided "3" points, disagree "2" points and strongly disagree "1" point. The traditional attitude items related to social gender roles are responded in the reverse order. Thus, the highest score to be taken from the scale is 190 while the lowest score is 38. A high score taken from the scale indicates that the participant has an equalitarian attitude towards social gender roles while a low score indicates that the participant has a traditional attitude. The Cronbach Alpha Reliability Coefficient calculated for 38 items was found to be "0.92" in the original study (Zeyneloğlu & Terzioğlu, 2011). In the current study, the Cronbach Alpha reliability coefficient was found to be ".94" This shows that the data obtained from this scale are reliable.

Data Collection Process

The data collection process was adjusted to suit to the course schedule of the instructors. The first data collection session was held on 2 December 2019 and was completed in 13 sessions. In the introduction part of the measuring tool, objectives and instructions are clearly stated and they were read aloud by the researcher. The

points that were not understood during the research period were explained and the questions from the students were answered. It was emphasised that the participation in the study was on a volunteer basis. The application lasted for about 15 minutes.

Data Analysis

The data obtained from the Social Gender Roles Attitude Scale were numbered and transferred to the computer environment, and all analyzes were done using the SPSS program. As a result of the normality test, parametric tests were decided to be used. T-test and one-way Variance analysis were used in the analyses. Moreover, missing data analysis was conducted to determine missing data. Before starting analysis, it was tested whether the collected data exhibit a normal distribution or not. As a result of this test, it was concluded that the data did not show a normal distribution but on the basis of the skewness and Kurtosis values shown in Table 2, it was decided that parametric tests could be used.

Table 2. Skewness and Kurtosis Values related to Distribution of the Data

Female Gender Roles	Skewness	-.716
	Kurtosis	.119
Gender Roles in Marriage	Skewness	-1.353
	Kurtosis	1.497
Traditional Gender Roles	Skewness	-.660
	Kurtosis	-.410
Male Gender Roles	Skewness	-1.103
	Kurtosis	.819
Equalitarian Gender Roles	Skewness	-1.251
	Kurtosis	1.397
General	Skewness	-.874
	Kurtosis	.174

The fact that the skewness and kurtosis coefficients are close to 0 within the limits of ± 1 , and that the skewness and kurtosis indices calculated by dividing the skewness and kurtosis coefficients by their own standard errors are close to 0 within the limits of ± 2 are considered as evidence of the existence of the normal distribution (Tabachnick & Fidell, 2013; McKillup, 2012; Wilcox, 2012b; Howitt & Cramer, 2011; Lind, et al. 2006, cited in Demir et al., 2016). As can be seen in Table 2, as the skewness and Kurtosis values are within the limits defined, the data were accepted to exhibit a normal distribution and thus parametric tests were conducted.

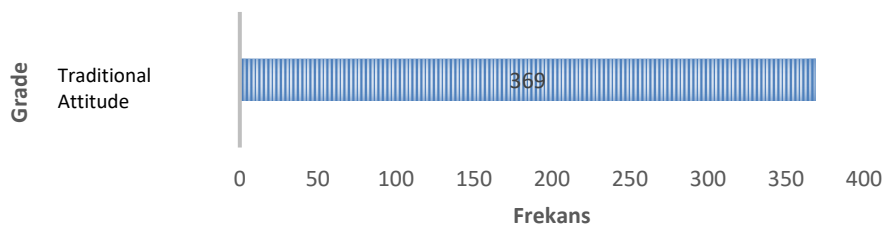
FINDINGS (RESULTS)

Table 3. Means and Standard Deviation Values for the Sub-dimensions in the Gender Roles Attitude Scale

Dimensions	\bar{X}	S
Female Gender Roles	3.94	.77
Gender Roles in Marriage	4.51	.57
Male Gender Roles	4.31	.72
Traditional Gender Roles	3.97	.82
Equalitarian Gender Roles	4.43	.64
General	4.23	.60

In the findings given in Table 3, closeness of the mean scores taken from the sub-dimensions of female gender roles, gender roles in marriage, male gender roles and traditional gender roles to 1 indicates that the students have an equalitarian attitude while their closeness to 5 indicates that the students have a traditional attitude. Thus, it can be argued that the participating students have traditional attitudes in the sub-dimensions of female gender roles, gender roles in marriage, male gender roles and traditional gender roles. Contrary to the other dimensions, the closeness of the mean score taken from the sub-dimension of equalitarian gender roles to 1 indicates that the students have a traditional attitude while its closeness to 5 indicates that they have an equalitarian attitude. Thus, the pre-service teachers were found to have a equalitarian attitude in this sub-dimension. In general, they seem to have a traditional attitude.

The frequency distribution of the scores taken by the pre-service teachers from the Social Gender Roles Attitude Scale is given in Figure 1.

Figure 1. Frequency Distribution of the Scores Taken by the Pre-service Teachers from the Social Roles Attitude Scale

As can be seen in Figure 1, all of the 369 students were found to have a traditional attitude. While determining this, the highest score to be taken from the scale was calculated to be 190 and the lowest score to be taken from the scale was calculated to be 38. A high score taken from the scale indicates that the student has an equalitarian attitude towards social gender roles while a low score taken from the scale indicates that the student has a traditional attitude. Moreover, if the total mean score taken from the scale is 95 or higher, then it can be said that the participants have equalitarian attitudes towards social gender roles and if the total mean score taken

from the scale is lower than 95, then it can be said that the participants have traditional attitudes towards social gender roles (Zeyneloğlu & Terzioğlu, 2011).

Findings related to Gender Variable

The findings showing whether there are significant differences between the mean scores taken by the female and male pre-service teachers from the scale are given in Table 4.

Table 4. Results of Independent Samples T-test Conducted to Determine Whether the Scores Taken from the Scale Vary Significantly by Gender

	Gender	N	\bar{X}	Ss	Df	t	P
Female GRs	Female	234	4.232	.610	367	10.841	.000*
	Male	135	3.440	.777			
GRs in Marriage	Female	234	4.708	.440	367	9.498	.000*
	Male	135	4.176	.629			
Traditional GRs	Female	234	4.290	.654	367	11.170	.000*
	Male	135	3.424	.814			
Male GRs	Female	234	4.517	.623	367	7.674	.000*
	Male	135	3.956	.757			
Equalitarian GRs	Female	234	4.656	.541	367	9.475	.000*
	Male	135	4.061	.644			
General	Female	234	4.479	.461	367	12.192	.000*
	Male	135	3.804	.590			

*p<0.05

As can be seen in Table 4, the pre-service teachers' mean scores taken from the scale vary significantly by gender ($t_{367}= 10.841$, $p<.05$). Moreover, the mean scores taken from the sub-dimensions of gender roles in marriage ($t_{367}= 9.498$, $p<.05$), traditional gender roles ($t_{367}= 11.170$, $p<.05$), female gender roles ($t_{367}= 10.841$, $p<.05$), male gender roles ($t_{367}= 7.674$, $p<.05$) and equalitarian gender roles ($t_{367}= 9.475$, $p<.05$) were also found to be varying significantly depending on gender. When these significant differences found for the sub-dimensions were examined, the female pre-service teachers were found to be more successful than the male pre-service teachers. In addition, general attitude mean scores were also found to be varying significantly depending on gender ($t_{367}= 12.192$, $p<.05$). When the source of the significant difference was examined, it was found that the female pre-service teachers ($\bar{x}=4.47$) are more successful than the male pre-service teachers ($\bar{x}= 3.80$).

Findings related to Grade Level Variable

The findings showing whether the pre-service teachers' gender roles mean scores vary significantly depending on grade level are given in Table 5.

Table 5. One Way Variance Analysis in relation to Grade Level

		Sum of Squares	Sd	Mean Squares	F	P
Female Gender Roles	Between-groups	1.092	3	.364	.603	.614
	Within-groups	220.400	365	.604		
	Total	221.492	368			
Gender Roles in Marriage	Between groups	.700	3	.233	.699	.553
	Within-groups	121.870	365	.334		
	Total	122.569	368			
Traditional Gender Roles	Between-groups	1.326	3	.442	.641	.589
	Within-groups	251.737	365	.690		
	Total	253.064	368			
Male Gender Roles	Between-groups	3.085	3	1.028	1.962	.119
	Within-groups	191.277	365	.524		
	Total	194.361	368			
Equalitarian Gender Roles	Between-groups	1.122	3	.374	.890	.446
	Within-groups	153.288	365	.420		
	Total	154.410	368			
General	Between-groups	.535	3	.178	.483	.694
	Within-groups	134.700	365	.369		
	Total	135.235	368			

As can be seen in Table 5, in general the pre-service teachers' gender roles mean scores do not vary significantly depending on grade level [$F=.483 p > .05$]. Similarly, the pre-service teachers' mean scores taken from the sub-dimensions of female gender roles [$F=.603 p > .05$], gender roles in marriage [$F=.699 p > .05$], traditional gender roles [$F=.641 p > .05$], male gender roles [$F=1.962 p > .05$] and equalitarian gender roles [$F=.890 p > .05$] do not vary significantly depending on grade level.

Findings related to the Department Attended

The findings showing whether the pre-service teachers' gender roles mean scores vary significantly depending on the department attended are given in Table 6.

Table 6. Independent Samples T-test Results in relation to the Department Attended

	Department Attended	N	\bar{X}	Ss	df	t	P
Female GRs	Social Studies	160	3.792	.792	367	-3.296	.001*
	Elementary School	209	4.058	.744			
GRs in Marriage	Social Studies	160	4.458	.607	367	-1.614	.107
	Elementary School	209	4.556	.550			
Traditional GRs	Social Studies	160	3.785	.853	367	-3.868	.000*
	Elementary School	209	4.116	.782			
Male GRs	Social Studies	160	4.233	.779	367	-1.828	.068
	Elementary School	209	4.372	.678			
Equalitarian GRs	Social Studies	160	4.463	.625	367	.638	.524
	Elementary School	209	4.419	.665			
General	Social Studies	160	4.142	.619	367	-2.511	.012
	Elementary School	209	4.301	.588			

* $p < 0.05$

As can be seen in Table 6, the mean scores taken by the pre-service teachers from the sub-dimensions of female gender roles ($t_{367}=-3.296, p<.05$) and traditional gender roles ($t_{367}=-3.868, p<.05$) vary significantly depending on the department attended. When the source of difference between the mean scores taken from the sub-dimension of female gender roles was examined, it was found that the pre-service elementary school teachers ($\bar{x} = 4.05$) are more successful than the pre-service social studies teachers ($\bar{x} = 3.79$). Similarly, when the source of the difference between the mean scores taken from the sub-dimension of traditional gender roles was examined, it was found that the pre-service elementary school teachers ($\bar{x} = 4.11$) are more successful than the pre-service social studies teachers ($\bar{x} = 3.78$). However, the mean scores taken from the sub-dimensions of gender roles in marriage ($t_{367}= -614, p> .05$), male gender roles ($t_{367}=-1.828, p> .05$) and equalitarian gender roles ($t_{367}= 638, p>.05$) were found to be not varying significantly depending on the department attended. The general mean gender roles scores were also found to be not varying significantly depending on the department attended ($t_{367}=-2.511, p> .05$).

CONCLUSION and DISCUSSION

In the current study investigating the social gender roles attitudes of a total of 369 pre-service elementary school teachers and pre-service social studies teachers attending a university in the Aegean region of Turkey, it was aimed to examine whether the participating pre-service teachers' attitudes towards social gender roles vary significantly depending on gender, grade level and the department attended.

The findings obtained in the study revealed that the pre-service teachers' general mean gender roles scores vary significantly depending on gender. Similarly, the mean scores taken by the pre-service teachers from the sub-dimension of gender roles in marriage, traditional gender roles, female gender roles, male gender roles and equalitarian gender roles were found to be varying significantly depending on gender. In all the sub-dimension and in general, the female pre-service teachers were found to have more equalitarian attitudes than the male pre-service teachers. Similar results have been reported by Vefikuluçay, Zeyneloğlu, Eroğlu & Taşkın (2007); Öngen & Aytaç (2013) Yılmaz et al. (2009); Seçkin & Tural (2011); Alabaş et al. (2019); Çelik (2013); Özcan (2017); Direk & Irmak (2017); Pınar et al. (2008), Seçgin & Kurnaz (2015), Çetinkaya (2013). One of the reasons for the female pre-service teachers' having more equalitarian attitude can be gender-based bias. Moreover, the roles assigned to men and women by the society, the differences between these roles and stereotypes' being in favour of men (man's being bolder and stronger while woman's being weaker and needing protection, etc.) can be other reasons why women have more equalitarian attitudes (Dökmen, 2010). While the results of the above-mentioned studies support the finding of the current study, in the study by Elgün & Yeniçeri Alemdar (2017), it was found that while women have more equalitarian attitudes towards the sub-dimensions of female gender roles, traditional gender roles, male gender roles and gender roles in marriage, men have more equalitarian attitudes towards the sub-dimension of equalitarian gender roles than women. Karasu Göllüce, Güvenç & Çelik (2017) found that male students have more equalitarian attitudes than female students.

The pre-service teachers' mean scores taken from the sub-dimensions of female gender roles and traditional gender roles were found to be varying significantly depending on the department attended. When the source of the significant different was examined, it was found that the pre-service elementary school teachers were found to be having higher attitude level than the pre-service social studies teachers. However, the mean scores taken from the sub-dimensions of gender roles in marriage, male gender roles and equalitarian gender roles were found to be not varying significantly depending on the department attended. General mean scores were also found to be not varying significantly depending on the department attended. In the literature review, no study investigating the relationship between social gender roles attitudes and the department attended was encountered.

The pre-service teachers' mean attitude scores taken from both the whole scale and its sub-dimensions were found to be not varying depending on grade level. This shows that increasing grade level or the training received by the pre-service teachers does not lead to any change in stereotypical gender roles.

When we look at the total score that pre-service teachers have got from the gender roles attitude scale, it was seen that the teacher candidates have a traditional attitude towards gender roles. When the relevant literature is reviewed, it is similar to the result of the study that was made by Önder Yalçın & Göktaş (2013), although the students have an egalitarian attitude in general, they are also predisposed to traditional attitude. In addition, in the study conducted by Sözer & Özkan (2014) on pre-service teachers of social studies, it was found that pre-service teachers produced metaphors with traditional stereotypes, and it can be said that there is a similarity between the result of this research and our study. In another study conducted by pre-service teachers by Seçil & Tural (2011), it was determined that social and cultural norms had an effect on gender roles, and this study was similar to our study. From this point of view, it can be thought that a universal education process should be carried out considering the social and cultural norms in the process of pre-service teachers' education. Discourses that demonstrate the existence of stereotypes about pre-service teachers' gender roles were identified (Şahin, Çoban & Korkmaz, 2018), and metaphors that reveal the values and prejudices reflecting the traditional patriarchal structure (Aslan, 2015). The results of our research match the results of our study. One of the reasons why pre-service teachers have a traditional attitude towards gender roles can be shown as pre-service teachers not taking a course on gender (ects.mu.edu.tr, 2019). One of the reasons for this may be that pre-service teachers come from many different cities and cultures. It should not be forgotten that the first education of the child starts in the family, though the school is very important in gender education. The family's attitude towards gender roles affects the child's attitude (Şahin & Çoban, 2019).

The data obtained as a result of the study showed that pre-service teachers could not give up their prejudices and stereotypes against gender roles. Similarly, it was revealed that male pre-service teachers have traditional gender roles. In addition to the contribution of this study to the literature, it is important to consider this situation in the process of preparing teacher training programs applied to train teachers, one of the most effective role models about gender equality.

RECOMMENDATIONS

- In similar studies to be carried out later, it can be applied on larger sample groups and variables such as place of residence, taking gender lessons, education status of parents, violence, number of siblings and their gender can be added to the studies.
- Pre-service teachers can design activities on gender equality instead of the concept of gender roles when they become teachers.
- Conducting qualitative studies that enable more in-depth research on this issue may reveal the underlying causes of attitudes towards gender roles.
- Panels, symposiums, or workshops etc. on gender roles and equality for teacher candidates can be provided.
- Clubs or societies dealing with gender equality subjects can be established at universities.
- Pre-service teachers may be encouraged to participate in activities that will enable male students to realize gender equality.

ETHICS TEXT

"In this article, journal writing rules, publishing principles, research and publishing ethics rules, journal ethics rules are followed. The author(s) are responsible for all kinds of violations related to the article."

REFERENCES

- Alabaş, R., Akyüz, H. & Kamer, S. (2019). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarının belirlenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 (44), 429-448.
- Akıncı, Ç. N. (2019). *Şiddet, çalışma yaşamı ve medya bağlamında kadın*. Ankara: Pegem Akademi
- Aslan, G. (2015). Öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algılarına ilişkin metaforik bir çözümleme. *Eğitim ve Bilim*, 40(181).
- Benz, C. R., Pfeiffer, I. & Newman, I. (1981). Sex role expectations of classroom teachers, grades 12. *American Educational Research Journal*, 18, 289-302.
- Bledsoe, J. C. (1983). Sex differences in female teachers' approval and disapproval behaviors as related to their self-definition of sex-role type. *Psychological Reports*, 52, 711-714.
- Burge, P. L. (1981). Parental childrearing sex-role attitudes related to social issue sex-role attitudes and selected demographic variables. *Home Economics Research Journal*, 9, 193-199.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak E.K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2019). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi
- Çelik, A. S., Pasınoğlu, T., Tan G. & Koyuncu, H. (2013). Üniversite öğrencilerinin cinsiyet eşitliği tutumlarının belirlenmesi. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 21(3), 181-186.

- Demir, E., Saatçioğlu, Ö. & İmrol, F. (2016). Uluslararası dergilerde yayımlanan eğitim araştırmalarının normallik varsayımları açısından incelenmesi. *Current Research in Education*, 2(3), 130-148.
- Direk, N. & Irmak, B. (2017). Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinde toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlar. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 31(3), 121-128.
- Dökmen, Z.Y. (2010). *Toplumsal cinsiyet sosyal psikolojik açıklamalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Elgün, A. & Yeniçeri Alemdar, M. (2017). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarına yönelik bir araştırma: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi örneği. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(3), 1054-1067.
- Ersöz, G.A. (2016). *Toplumsal cinsiyet sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Esen, Y. (2013). Hizmet öncesi öğretmen eğitiminde toplumsal cinsiyet duyarlılığını geliştirme amaçlı bir çalışma. *Eğitim ve Bilim*, 38 (169), 280-295.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E. & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education*. New York, N.Y.: McGraw Hill
- Çetin-Gündüz, H., Tarhan, S. & Kılıç Z. (2015). Toplumsal cinsiyete dayalı mesleklerin seçimlerine yönelik tutum ölçeği: geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 21-33
- Karasu, F., Göllüce, A., Güvenç, E. & Çelik, S. (2017). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *SDÜ Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(1), 21-27.
- Kodan Çetinkaya, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Nesne Dergisi*, 1(2), 21-43.
- Koyuncu Şahin, M. & Çoban, A. (2019). Türkiye'de eğitim alanında toplumsal cinsiyet üzerine yapılmış çalışmalara toplu bir bakış. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12 (64), 21-33.
- Lloyd, B. & Duveen, G. (1992). *Gender identities and education*. New York: Harvester Wheatsheaf/St. Martin's Press.
- MEB (2019). Hayat Bilgisi dersi öğretim programı. Erişim Adresi: <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=326> (2019, Aralık)
- MEB (2019). Sosyal Bilgiler öğretim programı. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354>. (2019, Aralık).
- Önder, Ö. R., Yalçın, A. S. & Gökteş, B. (2013). Sağlık kurumları yöneticiliği bölümü öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(1), 55-78.
- Öngen, B. & Aytaç, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisi. *Sosyoloji Konferansları*, (48), 1-18.
- Özcan, A., Karataş, N. & Seviğ, E.Ü. (2017). Toplumsal cinsiyet eğitiminin üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutumlarına etkisi. *Researcher: Social Science Studies*, 5(6), 53-67.
- Pınar, G., Taşkın L. & Eroğlu K. (2008). Başkent Üniversitesi öğrenci yurdunda kalan gençlerin toplumsal cinsiyet rol kalıplarına ilişkin tutumlar. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 47-57.
- Sayer, H. (2011). *Toplumsal cinsiyet eşitliğine erkeklerin katılımı* (Uzmanlık Tezi). Erişim adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/2533/handansayer.pdf>

- Seçgin, F. & Kurnaz, Ş. (2015). Sosyal bilgiler dersinde toplumsal cinsiyet etkinliklerinin öğrencilerin algı ve tutumlarına etkisi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2015(5), 24-38.
- Seçgin, F. & Tural, A. (2011). Sınıf öğretmenliği bölümü öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *Education Sciences*, 6(4), 2446-2458.
- Sözer, M. A. & Özkan, R. (2014). Öğretmen adaylarının kadın olgusuna ilişkin algılarının belirlenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 264-278
- Şahin, B. (2014). Metodoloji. Abdurrahman Tanrıoğen (ed.). *Bilimsel araştırma yöntemleri* içinde (s. 125). Ankara: Anı Yayıncılık
- Şahin, M. K., Çoban, A. E. & Korkmaz, A. (2018). Toplumsal cinsiyet eşitliği ve Türk eğitim sistemindeki yeri: okul öncesi öğretmen adaylarının gözünden. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 3(2), 735-752.
- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Sosyoloji Konferansları*, (35), 29-56.
- Vefikuluçay D., Zeyneloğlu, S., Eroğlu, K. & Taşkın, L. (2007). Kafkas Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 14(2), 26-38.
- Yazıcıoğlu, Y. & Erdoğan, S. (2014). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yılmaz, D. V., Zeyneloğlu, S., Kocaöz, S., Kısa, S., Taşkın, L. & Eroğlu, K., (2009). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1).775-792.
- Younger, M. & Warrington, M. (2008). The gender agenda in primary teacher education in England: Fifteen lost years? *Journal of Education Policy*, 23(4), 429-445.
- Zeyneloğlu, S. & Terzioğlu, F. (2011). Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve psikometrik özellikleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(40), 409-420.
- Zhang, N. (2006). Gender role egalitarian attitudes among Chinese college students. *Sex roles*, 55(7-8), 545-553.

ÖĞRETMEN ADAYLARININ CİNSİYET ROLLERİNE İLİŞKİN TUTUMLARI

ÖZ

Toplumsal cinsiyet rolleri ve toplumun bu cinsiyet rollerine bakış açısı toplumu birçok açıdan (ekonomi, eğitim, kültür vb.) etkiler. Eşitlikçi bir toplum için cinsiyet eşitliğinin öğrencileri en doğru şekilde verilmesi gerekmektedir. Bu durumda da en önemli faktörlerden biri öğrencilerin rol modelleri olan öğretmenlerdir. Özellikle bu çalışma da yer alan Sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmenliği öğretmen adayları ilköğretim çağında kendinin ve cinsel kimliğinin farkına varan öğrencinin bu yönde eğitimi için oldukça önemli rol üstlenmektedir. Araştırmanın amacı öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının cinsiyet ve yaş düzeyi değişkenleri açısından incelenmesidir. Araştırma da nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır, örneklem grubunu ise 2019-2020 yılında Sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmenliği eğitimi programında öğrenim görmekte olan 369 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Ölçekte kadın cinsiyet rolleri, erkek cinsiyet rolleri, eşitlikçi cinsiyet rolleri, geleneksel cinsiyet rolleri ve evlilikte cinsiyet rolleri olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek verilerinin genel Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı “.94” olarak bulunmuştur. Araştırma sonucunda kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarında daha eşitlikçi bir tutuma sahip olduğu bulunulmuştur. Sınıf düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmazken öğrenim gördüğü program değişkeninde sınıf öğretmenleri kadın ve geleneksel cinsiyet rolleri alt boyutlarında daha yüksek tutum sergilemişlerdir. Genel olarak öğretmen adaylarının gelenekselci bir tutuma sahip olduğu elde edilen veriler arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet rolleri, toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyet eşitliği, tutum, öğretmen adayları, Sınıf öğretmenliği, Sosyal Bilgiler öğretmenliği.

GİRİŞ

Çocuklar, cinsiyete yüklenen rolleri benimsemeye ve içselleştirmeyi ailede öğrenirler. Aileden sonra cinsiyete ilişkin rollerin oluşum süreci çocuğun okula başladığı okul öncesi eğitim sürecinden itibaren devam etmektedir. Eğitim sürecinin her kademesi cinsiyet rollerini etkileyen, oluşumunu sağlayan bir süreci içerir. Okulun fiziksel yapısından, okul içerisinde yer alan öğretmen ve yöneticilere kadar bütün unsurlar cinsiyete ilişkin rollerin oluşmasında etkindir. Eğitim sürecini yönlendiren en önemli unsurlardan biri olan öğretmen, derste yer verdiği etkinlikler, kullandığı dil, beklentileri ve davranışları, tutumu ve değer sistemi ile çocuklarda cinsiyet rollerinin oluşmasında önemli bir etkiye sahiptir (Younger ve Warrington, 2008). Öğretmenlerin ve gelecekte öğretmenlik mesleğini yapacak olan aday öğretmenlerin cinsiyet rollerine ilişkin olumlu tutumları eğitim sürecinde cinsiyet eşitsizliğine dayalı bir eğitimi engelleyecektir.

Cinsiyet kavramı günlük hayatımızda oldukça sık duyduğumuz ancak anlamını genellikle sorgulamadığımız bir kavramdır. TDK (2019) cinsiyeti; bireye, üreme işinde ayrı bir rol veren ve erkekle dişi ayırt ettiren yaratılış özelliği, eşey, cinslik, seks olarak tanımlamıştır. Cinsiyetin yapılan bu biyolojik tanımının yanında bir de toplumsal anlamı bulunmaktadır. İngilizce “gender” toplumsal anlamı karşılarken Türkçede bu anlamı karşılması açısından son zamanlarda toplumsal cinsiyet ifadesi kullanılmaktadır (Dökmen, 2010). “Toplumsal cinsiyet, bireyin belli bir cinsten olduğuna ilişkin bilgiye, bu bilgi dâhilinde olmak üzere toplumsal düzlemde bireyden beklenenlere ve toplumda bireye biçilen konuma işaret eder” (Vatandaş, 2007). Toplumsal cinsiyet (gender) kavram olarak ilk defa, 1950’lerin ortalarında psikoloji alanında kişilik patolojilerinin tedavisi alanında kullanılmıştır Toplumsal cinsiyet kavramının kapsamlı bir şekilde ve bugünkü anlamıyla ilk defa 1970’lerdeki feminist hareket tarafından kullanıldığını söylemek mümkündür (Sayer, 2011). Toplumsal cinsiyet çalışmaları ise sırayla feminist çalışmaları, kadın çalışmaları ve toplumsal cinsiyet çalışmaları isimlerini alarak değişim geçirmişlerdir (Ersöz, 2016). Yapılan çalışmalar günümüzde çeşitli şekillerde meyvelerini verseler de hala kesin bir sonuca ulaşıldığını söylemek mümkün değildir.

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarını birbirlerinden farklı kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Cinsiyetimiz neticesinde toplum bizden çeşitli davranışlar bekler ve bunu da toplumsal cinsiyet çerçevesinde yapar. Toplumsal cinsiyet toplumun cinsiyet kavramına ve ona yüklenen anlama ışık tutar. Toplumun içinde çeşitli beklentiler oluşur. Bu ise bize cinsiyet rolleri kavramını verir. “Rol, örgütlü sosyal bir yapı içinde bireyin bulunduğu pozisyonu, bu pozisyonla ilgili sorumlulukları, ayrıcalıkları ve diğer pozisyonlardaki insanlarla etkileşimi yönlendiren kuralları gösterir” (Spence, 1985, Akt. Dökmen, 2010). Kadınlara ve erkeklere verilen farklı roller ise toplumsal cinsiyet rolleri olarak bilinir (Dökmen, 2010). Toplum bireylere biyolojik özelliklerine bağlı olarak belirli roller verir ve bir filmdeymiş gibi bu rolleri oynamasını bekler. Toplumsal roller toplumun geneli tarafından fark edilmeden yapılır ve bu rollerin ne ifade ettiği çoğunlukla anlaşılmaz (Bledsoe, 1983). Örneğin; feminist hareketlere kadar kadınlar yaşadıkları hayatın kendilerini ne kadar da yok saydığının farkında değildiler ya da erkekler toplumun omuzlarına ne kadar ağırlık bindirdiklerinin farkında değildiler. Toplumsal cinsiyet rolleri döneme, mekâna, dine ve diğer toplumsal değişmelere bağlı olarak değişmektedir. Elbette bu roller bireyin

çevreden aldığı rollerdir. “Bilişsel kurama göre, cinsiyet rollerinin gelişimi, çocukların belli bir bilişsel gelişim düzeyine ulaştıklarında mümkün olan bir tür anlayış ve değerlendirme ile gerçekleşir. Çocuklar ilk olarak kendi cinsel kimliklerini ve sonra başkalarınınkini öğrenirler. Hemen sonra da kendi cinslerine ilişkin kalıplaşmış tutumları öğrenirler. Daha sonra da kendi cinslerine ilişkin kalıplaşmış tutumlara uygun olarak davranmak zorunda olduklarını anlarlar” (Vatandaş, 2007). Toplumsal cinsiyet rolleri kadın ve erkeklere yönelik tutumları etkiler, seçebilecekleri meslekleri sınırlar ve çok az sayıda kadının güç, liderlik ve prestij sahibi olacağı meslekleri seçmesine yol açar (Purvis, 1987 akt. Gündüz, Tarhan ve Kılıç 2015).

Toplumsal cinsiyet rollerinin oluşmasında ve kalıplaşmasında aile yapısı oldukça önemlidir (Burge, 1981). Türkiye gibi çoğunlukla geleneksel aile yapısına sahip toplumlarda erkeğin soyu devam ettirmesi ve evin bakımını üstlenmekten sorumlu kişi olması beklenirken kadının ev işi yapan ve çocuk bakımından sorumlu olan kişi olması beklenir. Bu beklentiler erkeğin kamusal alan ile ilişkilendirilirken kadının özel alan ile ilişkilendirilmesine yol açmıştır. Yapılan ilişkilendirmeler erkek ve kadın arasındaki güç farkını ortaya çıkarmıştır. Erkeğin gücü elinde bulundurması ve kadınların anne-ev işi yapan kişi konumlarını aynı şekilde aktarması ataerkilliğin varlığını güçlendirmiş ve kalıplaşmış cinsiyet rollerinin günümüze kadar gelmesine neden olmuştur (Zhang, 2006). Günümüz toplumunda istatistiklere yansıyan yüksek şiddet oranları ve kadının toplum-iş yaşamında cam tavan sendromuna maruz bırakılması da yine kadınlara yüklenen kalıplaşmış cinsiyet rollerinin yansımalarıdır (Akıncı, 2019). Elbette toplumsal cinsiyet eşitliğinin sadece kadın açısından ele almak kalıplaşmış yargıları devam ettirmenin farklı bir yoludur. Toplumsal cinsiyet rollerinin erkeklere yükledikleri ağır sorumluluklar ve erkeğin duygularını bastırması gerektiği yönündeki tutumlar erkeklerin sorumluluk-baskı ikileminde kalmalarına neden olmuştur. Bu durum da bize toplumsal cinsiyet rollerine eşitlikçi bir şekilde bakmamızın gerekliliğini göstermiştir (Lloyd ve Duveen, 1992).

Toplumsal cinsiyet rollerinde ailenin oluşturduğu kalıplaşmış yargıları değiştirme veya öğrenciye toplumsal cinsiyet eşitliğini doğru bir şekilde aktarabilme görevi ise öğretmenlere düşmektedir (Benz, Pfeiffer ve Newman, 1981). Özellikle çalışma da incelenen Sosyal bilgiler ve Sınıf öğretmenliği bölümünde okuyan öğretmen adaylarına önemli ölçüde iş düşmektedir. Her iki grupta ilköğretim seviyesinde ders vermenin yanında öğrencinin cinsel kimliğinin, kendinin ve karşı cinsin farkına vardığı dönemlerde öğrencilerin karşılarında olacak meslek gruplarından. Örneğin; İlkokul Hayat bilgisi dersi programının “Evimizde Hayat” ünitesinde ilk kazanım olarak “Aile kavramı açıklanarak anne, baba, nine gibi kişilerin isimleri ve özellikleri üzerinde durulur.” (mufredat.meb.gov.tr, 2018) verilmesi bile çocukta oluşturulacak kadın-erkek motifi ve aile içindeki rollerin oluşmasında büyük etki yaratacaktır. Benzer şekilde Sosyal bilgiler dersi programının “Sosyal rollerin zaman içinde değişimini inceler.” (mufredat.meb.gov.tr,2018) kazanımı öğrencilerdeki kalıplaşmış rolleri değiştirme kısmında önümüze çıkmaktadır. Bu bağlamda öğretmen adaylarının bu konu da doğru bir şekilde eğitilmesi büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışma öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını ortaya koymasından oldukça önemlidir. Özellikle bu çalışmanın örneklem grubunu oluşturan Sosyal Bilgiler ve Sınıf öğretmenliği öğretmen

adaylarına “Toplumsal Cinsiyet” eşitliğinin sağlanması anlamında oldukça fazla iş düşmektedir. İlköğretim kademesinde derse girecek olan bu öğretmen adayları öğrencilerin gelişme çağı ve cinsel kimliklerini fark ettikleri dönemde öğrencilere rol model olacakları için bu konu bağlamında oldukça önemli bir konumdadırlar. Aynı şekilde öğrencilerin toplumsal rolleri fark etmelerini, ön yargı ve kalıp yargılardan vazgeçmelerini, Toplumsal cinsiyet eşitliğine inanabilmeleri için sınıf içinde oluşturulacak ortam da oldukça önemlidir. Bundan dolayı toplumsal cinsiyet eşitliğine inanan ve bunu hayatına adapte eden öğretmenlerin olması oldukça büyük bir önem arz etmektedir. Bu çalışma diğer çalışmalara kaynaklık etmesi ve öğretmen adaylarının eğitiminde ve öğretmen yetiştirme programlarında bu konunun daha fazla yer alması gerekliliğini göstermesi bakımından da önemlidir. Toplumsal açıdan ise toplumsal rolleri eşitlikçi bir tutumla benimsemiş bireylerin yetişmesi toplumun daha gelişmiş ve daha sağlıklı bir ortama kavuşmasını sağlar.

Doğduğumuz andan itibaren oluşmaya başlayan toplumsal cinsiyet rolleri toplumda önemli sorunları da beraberinde getirebilir. Özellikle katı kalıp yargılarla hayatına devam eden bir bireyin topluma vereceği zarar oldukça çok olacaktır. Bireyin şekillenmesinde her ne kadar ilk adımı aile atıyor olsa da özellikle okul şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Okulun içinde bulunan tüm bireylerin bu eğitimde rol alması gerekir. Ancak özellikle öğrencinin en büyük rol modellerinden biri olan öğretmenlerin bu eğitimdeki rolleri oldukça önemlidir. Bundan dolayı öğretmen adaylarının cinsiyet rollerine bakış açısının değerlendirilmesi ve buna yönelik önlemlerin alınması öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerini doğru bir şekilde anlamlandırılmasına katkı sağlayacaktır. Esen ‘e (2013) göre toplumsal cinsiyet konusuna yönelik öğretmen rolleri iki şekilde ele alınabilir. Bunlardan birisi öğretmenin pasif konumda olduğu, öğrencinin cinsiyet rollerine ilişkin ailede, okul öncesi sosyalleşme sürecinde bir tutum edindiği ve öğretmenin sadece yansız bir tutum içerisinde bulunarak öğrencilere özgür bir ortam sağlayan yapıya sahip olduğu roldür. İkincisi ise öğretmenin aktif rol alarak öğrencinin okul öncesi sürecinde edindiği tutumu değiştirmek için bilinç oluşturduğu, cinsiyetçi kavramları değiştirmeye çalıştığı bir rol olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanı sıra Koyuncu Şahin ve Çoban’ a (2019) göre öğretmenlerin sınıf içerisindeki tutumları, davranışları, yaptığı etkinlikler farkında olmadan da olsa aslında cinsiyet rolü kazandırmada ve tutum oluşturmada etkili rol oynamaktadır. Sınıf içerisinde yapılan etkinliklerde toplumsal yargıları yansıtarak öğrencilere etkinliklerde rol verme veya görev yükleme aslında öğrencilere cinsiyet rolünü farklı şekilde yansıtma ya da öğretmen olarak kazanılmış tutumun aktarılması olarak ifade edilebilir. Buna örnek olarak erkek öğrencileri daha hareketli ya da iletişimi daha yüksek olarak ifade etmek veya kız öğrencileri daha duygusal olarak görmek, daha az hareketli olması gerektiğini söyleme ve sınıf içinde öğrencilere bu tür yargılarla rol biçmek verilebilir. Öğretmenler bu tür davranışlardan kaçınmalı ve öğrencilerinde farkındalık oluşturmalıdır. Cinsiyet rollerine ilişkin öğretmen adaylarında ortaya çıkan tutumların hem cins olma durumuna göre farkındalığını belirlemek, eğitimin işlevlerini gerçekleştirmek için önemlidir. Ayrıca cinsiyet rolleri üzerinde öğretmen yetiştirme programlarının ve sınıf düzeyinde verilen derslerin içeriklerinin öğretmen adaylarında bir farklılık oluşturma durumunun belirlenmesi önem arz etmektedir. Bu doğrultuda araştırmanın amacı öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının cinsiyet ve yaş düzeyi değişkenleri açısından incelenmesidir. Belirlenen bu amaç doğrultusunda araştırmanın problemi “Bir devlet üniversitesinde öğrenim

görmekte olan öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları nedir?" olarak belirlenmiştir. Bu ana problem doğrultusunda araştırmanın alt problemleri aşağıda yer almaktadır.

1. Öğretmen adaylarının cinsiyet rollerine ilişkin genel tutumları ne şekildedir?
2. Öğretmen adaylarının cinsiyet rollerine ilişkin genel tutumları arasında,
 - a. Cinsiyet,
 - b. Sınıf düzeyi,
 - c. Öğrenim gördüğü programa göre anlamlı farklılık var mıdır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma sınıf öğretmenliği ve sosyal bilgiler eğitimi programında öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının tespit etmeye yönelik bir araştırmadır. Bu nedenle bu araştırma da düzeylerine göre gruplandırıldığında betimsel araştırma modeli kullanılmıştır. Betimsel araştırmalar verilen bir durum olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde tanımlar. Temel aldıkları felsefeye göre ise nicel araştırma yöntemlerinden tarama araştırmaları kullanılmıştır. Tarama araştırmaları, bir konuya ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özelliklerinin belirlendiği, genellikle diğer araştırmalardan görece daha büyük örneklem üzerinde yapılan araştırmalara denir. Tarama türü araştırmalarda değişkenler arasındaki ilişki incelenebilir. Bu çalışma da tarama araştırmalarının kesitsel araştırma türü kullanılmıştır. Bu türde betimlenecek değişkenler tek bir seferde ölçülür (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel., 2019).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın örneklemini 2019-2020 akademik yılında Türkiye'nin Ege bölgesinde yer alan bir üniversitenin Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi ve Sınıf Öğretmenliği Eğitimi programında öğrenim gören, 600 öğretmen adayı arasından rastgele örneklem tekniği ile seçilen 369 öğretmen adayı oluşturmuştur. Şahin'e (2014) göre rastgele örnekleme araştırmacının, belirlediği örneklem büyüklüğüne göre evrenden kendi kanaatleri yönünde bir parçayı seçmesidir.

Fraenkel Wallen ve Hyun (2012) göre eğitimde yaygın olarak kullanılan anlamlılık düzeyi .05 ve .01'dir. Örneklem büyüklüğünün araştırmada kullanılan ölçme araçlarından hareketle elde edilecek olan bulguları %95 güven aralığında ($p < .05$) yorumlamak için yeterli olduğu söylenebilir. Örneklemde alması gereken en az kişi sayısı $n = t^2 \cdot p / d^2$ (n =örnekleme girecek birey sayısı; t =anlamlılık düzeyi; p =gerçekleşme olasılığı; q =gerçekleşmeme olasılığı; d =örnekleme hatası) formülü ile hesaplanmıştır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2014). Bu formüle göre çalışmanın en az 235 kişiye uygulanması gerektiği ortaya konmuştur. Öğretmen adaylarının okudukları öğrenim gördüğü programa, sınıf düzeyi ve cinsiyet göre dağılımlarına Tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının Öğrenim Gördüğü Program, Sınıf Düzeyi ve Cinsiyet Değişkenlerine Göre Dağılımları

		Öğrenim Gördüğü Program				Cinsiyet			
		Sınıf	Sosyal Bilgiler	Toplam	%	K	E	Toplam	%
Sınıf	1	35	55	90	24,4	60	30	90	24.4
	2	65	35	100	27.1	68	32	100	27.1
	3	54	37	91	24.7	49	42	91	24.7
	4	55	33	88	23.8	57	31	88	23.8
Toplam		209	160	369	100	234	135	369	100
Cinsiyet	Kadın	141	93	234	63.4				
	Erkek	68	67	135	36.6				
Toplam		209	160	369	100				

Tablo 1’de görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu kadın öğretmen adaylarından (n = 234) oluşmaktadır. Öğrenim gördüğü programa göre bu çoğunluk sınıf öğretmenlerinin (n=209) lehine olmuştur. Öğrenim gördüğü programa göre cinsiyet dağılımına baktığımızda ise sınıf öğretmenliğinde kadın öğretmen adayı sayısı 141, erkek öğretmen adayı sayısı 68 olarak tespit edilmiştir. Aynı dağılım sosyal bilgilerde kadın öğretmen sayısı 93, erkek öğretmen sayısı 67 olarak tespit edilmiştir. Söz konusu dağılımlar, örneklemin elde edildiği evreni temsil edecek düzeydedir. Dağılım yüzdelerine baktığımızda da birbirlerine yakın yüzde değerlerine sahip olduklarını görmekteyiz.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın veri toplama aracı olarak Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Zeyneloğlu ve Terzioğlu (2011) tarafından üniversite öğrencilerinin cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Toplam 38 maddeden oluşup, 0-5 arası puanlanmaktadır. Öğrenciler toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutum cümlelerine; tamamen katılıyorsa “5” puan, katılıyorsa “4” puan, kararsızsa “3” puan, katılmıyorsa “2” puan, kesinlikle katılmıyorsa “1” puan alacak şekilde puanlandırılmıştır. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutum cümleleri ise; yukarıda belirtilen puanlamanın ters, olarak puanlandırılmıştır. Bu puanlama şekli ile ölçekten alınabilecek en yüksek puan 190; en düşük puan ise, 38 olarak hesaplanmıştır. Ölçekten alınan en yüksek değer öğrencinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi, en düşük değer ise gelenekselci tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Ölçeğinin Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı 38 madde için “0.92” olarak bulunmuştur (Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011). Bu çalışmada ise Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği verilerinin Cronbach Alfa güvenirlilik katsayısı “.94” olarak bulunmuştur. Bu sonuç ölçekten elde edilen verilerin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Veri Toplama Süreci

Verilerin toplama süreci öğretim görevlilerinin uygun buldukları ders saatine göre ayarlanmıştır. İlk veri toplama oturumu 2 Aralık 2019 tarihinde yapılmış ve toplam 13 oturumda tamamlanmıştır. Ölçme aracının giriş kısmında amaç ve yönergeler açıkça belirtilmiş ve araştırmacı tarafından sesli olarak tekrar edilmiştir. Araştırma süresi boyunca anlaşılmayan yerler açıklanmış ve öğrencilerden gelen sorular yanıtlanmıştır. Araştırmanın gönüllük esaslı olduğu vurgulanmıştır. Uygulama süre olarak yaklaşık 15 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeğinden elde edilen veriler numaralandırılarak bilgisayar ortamına aktarılmış ve tüm analizleri SPSS programı kullanılarak yapılmıştır. Araştırma da güvenilirlik analizinden sonra yapılan normal dağılım analizinden elde edilen sonuçlardan dolayı parametrik testler kullanılmıştır. Değişkenler ve alt problemlere göre; bağımsız gruplar t-testi, tek yönlü Varyans analizleri yapılmıştır. Aynı zamanda eksik veri tespiti içinde kayıp veri analizi kullanılmıştır. Testlere başlanılmadan önce verilerin normal olarak dağılıp dağılmadığına bakılmıştır. Test sonuçlarına göre verilerin normal bir dağılım göstermediği anlaşılmıştır. Ancak çarpıklık ve basıklık değerlerinin parametrik testlerin yapılabilir seviyede olduğu Tablo 2'den anlaşılmaktadır.

Tablo 2. Verilerin Dağılımına İlişkin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Kadın Cinsiyet Roller	Çarpıklık	-.716
	Basıklık	.119
Evlilikte Cinsiyet Roller	Çarpıklık	-1.353
	Basıklık	1.497
Geleneksel Cinsiyet Roller	Çarpıklık	-.660
	Basıklık	-.410
Erkek Cinsiyet Roller	Çarpıklık	-1.103
	Basıklık	.819
Eşitlikçi Cinsiyet Roller	Çarpıklık	-1.251
	Basıklık	1.397
Genel	Çarpıklık	-.874
	Basıklık	.174

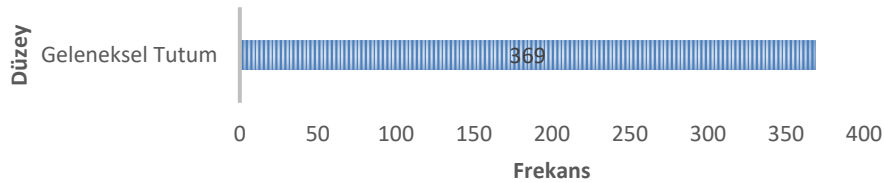
Çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 1 sınırları içinde 0'a yakın olması, çarpıklık ve basıklık katsayılarının kendi standart hatalarına bölünmesi ile hesaplanan çarpıklık ve basıklık indekslerinin ± 2 sınırları içinde 0'a yakın olması, normal dağılımın varlığına kanıt olarak değerlendirilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013; McKillup, 2012; Wilcox, 2012b; Howitt ve Cramer, 2011; Lind, vd. 2006, akt. Demir vd.,2016). Tablo 2'de görüldüğü gibi çalışmadaki çarpıklık ve basıklık değerleri ifade edilen sınırların içinde kaldığından dağılım normal olarak kabul edilmiş ve parametrik testler uygulanmıştır.

BULGULAR**Tablo 3.** Öğrencilerin Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinde Yer Alan Boyutlara İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Boyutlar	\bar{X}	S
Kadın Cinsiyet Rollerini	3.94	.77
Evlilikte Cinsiyet Rollerini	4.51	.57
Erkek Cinsiyet Rollerini	4.31	.72
Geleneksel Cinsiyet Rollerini	3.97	.82
Eşitlikçi Cinsiyet Rollerini	4.43	.64
Genel	4.23	.60

Tablo 3'te verilen verilere göre kadın Cinsiyet Rollerini, evlilikte cinsiyet rollerini, erkek cinsiyet rollerini ve geleneksel cinsiyet rollerini boyutlarından alınacak ortalama puanın 1'e yakınlığı, öğrencilerin eşitlikçi tutuma sahip oluşunu, 5'e yakınlığı ise geleneksel tutumu göstermektedir. Bu durumda öğretmen adaylarının kadın, evlilik, erkek ve geleneksel boyutlarında geleneksel bir tutum içinde olduğundan bahsedilebilir. Diğer boyutların aksine eşitlikçi cinsiyet rolü boyutundan alınacak ortalama değer 1'e yakınlığı geleneksel, 5'e yakınlığı ise eşitlikçi tutum göstergesidir. Bu nedenle bu boyutta da öğretmen adaylarının bir eşitlikçi tutuma sahip oldukları görülmüştür. Genel boyutta baktığımızda da geleneksel bir tutum içinde olduklarından bahsedilebilir.

Öğretmen adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rollerini ölçeğinde aldıkları puanlara göre frekans dağılımları Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1. Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rollerini Ölçeğinde Aldıkları Puanlara Göre Frekans Dağılımları

Şekil 1'de verilen veriler incelendiğinde 369 öğrenci üzerine yapılan çalışmada tüm öğrenciler geleneksel tutuma sahip çıkmıştır. Bu aralık belirlenirken ölçekten alınabilecek en yüksek puan 190; en düşük puan ise 38 olarak hesaplanmıştır. Ölçekten alınan en yüksek değer öğrencinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu, en düşük değer ise öğrencinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda ölçekten alınan toplam puan ortalaması 95 ve üzeri ise, örneklemimiz toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumlara eğer toplam puan ortalaması 95'in altında ise örneklemimiz toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutumlara sahiptir diyebiliriz (Zeyneloğlu & Terzioğlu, 2011).

Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular

Kadın öğretmen adayları ile erkek öğretmen adaylarının cinsiyet rolleri puanları arasında cinsiyete bağlı anlamlı bir fark olup olmadığına ilişkin veriler Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının Cinsiyetlerine Göre Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	Df	t	P
Kadın CR	Kadın	234	4.232	.610	367	10.841	.000*
	Erkek	135	3.440	.777			
Evlilikte CR	Kadın	234	4.708	.440	367	9.498	.000*
	Erkek	135	4.176	.629			
Geleneksel CR	Kadın	234	4.290	.654	367	11.170	.000*
	Erkek	135	3.424	.814			
Erkek CR	Kadın	234	4.517	.623	367	7.674	.000*
	Erkek	135	3.956	.757			
Eşitlikçi CR	Kadın	234	4.656	.541	367	9.475	.000*
	Erkek	135	4.061	.644			
Genel	Kadın	234	4.479	.461	367	12.192	.000*
	Erkek	135	3.804	.590			

*p<0.05

Tablo 4'te verilen verilere göre öğretmen adaylarının kadın cinsiyet rolleri puanları cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermiştir ($t_{367} = 10.841$, $p < .05$). Aynı şekilde evlilikte cinsiyet rolleri ($t_{367} = 9.498$, $p < .05$), geleneksel cinsiyet rolleri ($t_{367} = 11.170$, $p < .05$), kadın cinsiyet rolleri ($t_{367} = 10.841$, $p < .05$), erkek cinsiyet rolleri ($t_{367} = 7.674$, $p < .05$) ve eşitlikçi cinsiyet rolleri ($t_{367} = 9.475$, $p < .05$) bakımından da anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Alt boyutlarda elde edilen anlamlı farklılığın kaynağı incelendiğinde kadın öğrencilerin erkek öğrencilerden daha başarılı olduğu görülmüştür. Genel tutum puanlarına bakıldığında ise yine cinsiyete göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($t_{367} = 12.192$, $p < .05$). Elde edilen anlamlı farklılığın kaynağı incelendiğinde kadın öğretmen adaylarının ($\bar{x} = 4.47$) erkek öğretmen adaylarından ($\bar{x} = 3.80$) daha başarılı olduğu görülmüştür.

Sınıf Değişkenine İlişkin Bulgular

Öğretmen adaylarının cinsiyet rolleri puanları arasında sınıf düzeyine bağlı anlamlı bir fark olup olmadığına ilişkin veriler Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Sınıf Düzeyine Göre Tekyönlü Varyans Analizi

		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Kadın Cinsiyet Rollerini	Gruplar arası	1.092	3	.364	.603	.614
	Grup içi	220.400	365	.604		
	Toplam	221.492	368			
Evlilikte Cinsiyet Rollerini	Gruplar arası	.700	3	.233	.699	.553
	Grup içi	121.870	365	.334		
	Toplam	122.569	368			
Geleneksel Cinsiyet Rollerini	Gruplar arası	1.326	3	.442	.641	.589
	Grup içi	251.737	365	.690		
	Toplam	253.064	368			
Erkek Cinsiyet Rollerini	Gruplar arası	3.085	3	1.028	1.962	.119
	Grup içi	191.277	365	.524		
	Toplam	194.361	368			
Eşitlikçi Cinsiyet Rollerini	Gruplar arası	1.122	3	.374	.890	.446
	Grup içi	153.288	365	.420		
	Toplam	154.410	368			
Genel	Gruplar arası	.535	3	.178	.483	.694
	Grup içi	134.700	365	.369		
	Toplam	135.235	368			

Tablo 5'te verilen veriler incelendiğinde genel boyutta öğretmen adaylarının cinsiyet rolleri puanları sınıf düzeyine göre anlamlı bir fark göstermemiştir [$F=.483$ $p>.05$]. Aynı şekilde öğretmen adaylarının kadın cinsiyet rolleri [$F=.603$ $p>.05$], evlilikte cinsiyet rolleri [$F=.699$ $p>.05$], geleneksel cinsiyet rolleri [$F=.641$ $p>.05$], erkek cinsiyet rolleri [$F=1.962$ $p>.05$]ve eşitlikçi cinsiyet rolleri [$F=.890$ $p>.05$] bakımından da anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.

Öğrenim Gördüğü Programa İlişkin Bulgular

Öğretmen adaylarının cinsiyet rollerine ilişkin ortalama puanları arasında öğrenim görülen öğrenim gördüğü programa ile ilgili veriler Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Öğrenim Gördüğü Programa Göre Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları

	Öğrenim Gördüğü Program	N	\bar{X}	Ss	df	t	P
Kadın CR	Sosyal Bilgiler	160	3.792	.792	367	-3.296	.001*
	Sınıf	209	4.058	.744			
Evlilikte CR	Sosyal Bilgiler	160	4.458	.607	367	-1.614	.107
	Sınıf	209	4.556	.550			
Geleneksel CR	Sosyal Bilgiler	160	3.785	.853	367	-3.868	.000*
	Sınıf	209	4.116	.782			
Erkek CR	Sosyal Bilgiler	160	4.233	.779	367	-1.828	.068
	Sınıf	209	4.372	.678			
Eşitlikçi CR	Sosyal Bilgiler	160	4.463	.625	367	.638	.524
	Sınıf	209	4.419	.665			
Genel	Sosyal Bilgiler	160	4.142	.619	367	-2.511	.012
	Sınıf	209	4.301	.588			

* $p<0.05$

Tablo 6'da bulunan veriler incelendiğinde öğretmen adaylarının kadın cinsiyet rolleri ($t_{367}=-3.296$, $p<.05$) ve geleneksel cinsiyet rolleri ($t_{367}=-3.868$, $p<.05$) puanları öğrenim gördüğü programa göre anlamlı farklılık göstermiştir. Kadın cinsiyet rolleri boyutunda elde edilen anlamlı farklılığın kaynağı incelendiğinde sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının ($\bar{x} = 4.05$), sosyal bilgiler öğretmen adaylarından ($\bar{x} = 3.79$) daha başarılı olduğu görülmüştür. Aynı şekilde geleneksel cinsiyet rolleri boyutunda elde edilen anlamlı farklılığın kaynağı incelendiğinde de sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının ($\bar{x} = 4.11$), sosyal bilgiler öğretmen adaylarından ($\bar{x} = 3.78$) daha başarılı olduğu görülmüştür. Ancak evlilikte cinsiyet rolleri ($t_{367}= -614$, $p> .05$), erkek cinsiyet rolleri ($t_{367}=-1.828$, $p> .05$) ve eşitlikçi cinsiyet rolleri ($t_{367}= 638$, $p>.05$) boyutlarında öğrenim gördüğü programa göre anlamlı farklılık görülmemiştir. Genel cinsiyet rolleri puanlarına baktığımızda ise öğrenim gördüğü programa göre anlamlı farklılık göstermemiştir ($t_{367}=-2.511$, $p> .05$).

SONUÇ ve TARTIŞMA

Öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarının Ege Bölgesinde bulunan bir üniversitedeki 369 sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenliği bölümü öğrencileri üzerinden incelendiği bu çalışmada öğretmen adaylarının cinsiyet rollerine tutumları ve cinsiyet, yaş ve sınıf düzeyi değişkenleri açısından incelenmesi amaçlanmaktadır.

Elde edilen bulgular incelendiğinde öğretmen adaylarının cinsiyet rolleri puanları cinsiyete göre genel boyutta anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Aynı şekilde evlilikte cinsiyet rolleri, geleneksel cinsiyet rolleri, erkek cinsiyet rolleri ve eşitlikçi cinsiyet rolleri puanlarında da anlamlı farklılık bulunmuştur. Tüm alt boyut ve genel tutumlarda kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarından daha eşitlikçi bir tutumda oldukları görülmüştür. Vefikuluçay, vd. (2007); Öngen ve Aytaç (2013) Yılmaz, vd. (2009); Seçkin ve Tural (2011); Alabaş vd. (2019); Çelik (2013); Özcan (2017); Direk ve Irmak (2017); Pınar vd. (2008), Seçgin ve Kurnaz (2015) ve Çetinkaya (2013) yaptıkları çalışmalarda benzer sonuçlar elde etmişlerdir. Kadınların erkeklerden daha fazla eşitlikçi tutuma sahip olmalarının nedenleri arasında cinsiyete göre yanlılık göz önüne alınabilir. Aynı zamanda toplum tarafından kadına ve erkeğe yüklenen roller, bu roller arasındaki farklılıklar ve kalıp yargıların erkeğin lehine (erkeğin daha atılgan ve güçlü; kadının güçsüz ve korunmaya muhtaç olması vb.) olması kadınların cinsiyet rolleri konusunda daha eşitlikçi bir tutuma sahip olmalarının göstergelerinden sayılabilir (Dökmen,2010). Yapılan literatür taramasında yukarıda verilen çalışmalar bu çalışmayı destekler nitelikte iken Elgün ve Yeniçeri Alemdar (2017) yaptıkları çalışmada, kadın cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü, erkek cinsiyet rolü ve evlilikte cinsiyet rolü alt boyutlarında kadınlar erkeklere göre daha eşitlikçi tutuma sahip iken eşitlikçi cinsiyet rollerinde erkekler kadınlardan daha eşitlikçi bir tutuma sahip olarak bulunmuştur. Karasu Göllüce, Güvenç ve Çelik (2017) yaptıkları çalışma da ise erkek öğrencilerin kadın öğrencilerden daha eşitlikçi bir tutuma sahip oldukları bulunmuştur.

Öğretmen adaylarının kadın cinsiyet rolleri ve geleneksel cinsiyet puanları öğrenim gördüğü programa göre anlamlı farklılık göstermiştir. Elde edilen anlamlı farklılığın kaynağı incelendiğinde sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının sosyal bilgiler öğretmen adaylarından daha yüksek tutuma sahip olduğu görülmüştür. Ancak evlilikte cinsiyet rolleri, erkek cinsiyet rolleri ve eşitlikçi cinsiyet rolleri boyutlarında öğrenim gördüğü programa göre

anlamli farklılık görülmemiştir. Genel cinsiyet rolleri puanlarına baktığımızda ise anlamli farklılık tespit edilmemiştir. Yapılan literatür taramasında öğrenim gördüğü program karşılaştırılmasına yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Öğretmen adaylarının cinsiyet rolü puanları genel ve alt boyutlarda sınıf düzeyine göre anlamli bir farklılık göstermemiştir. Bu durum öğrencilerin sınıf düzeyinin artmasının veya aldıkları eğitimin kalıplaşmış cinsiyet rolleri üzerinde bir değişime neden olmadığını göstermektedir.

Öğretmen adaylarının cinsiyet rolleri tutum ölçeğinden aldıkları toplam puana baktığımızda öğretmen adaylarının cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel bir tutuma sahip olduğu görülmüştür. İlgili alan yazın incelendiğinde Önder, Yalçın ve Göktaş (2013) tarafından yapılan çalışmada ortaya çıkan, öğrencilerin genel olarak eşitlikçi tutuma sahip oldukları bulunmakla birlikte önemli ölçüde geleneksel tutuma da yatkın oldukları sonucu ile benzerlik taşımaktadır. Ayrıca Sosyal Bilgiler öğretmen adayları üzerinde Sözer ve Özkan (2014) tarafından yapılan çalışmada öğretmen adaylarının geleneksel kalıp yargılara sahip metaforlar ürettikleri bulunmuş olup bu araştırmanın sonucu ile çalışmamız arasında benzerlik olduğu söylenebilir. Seçil ve Tural (2011) tarafından öğretmen adayları üzerinde yapılan bir başka çalışma da cinsiyet rolleri üzerinde toplumsal ve kültürel normların etkisinin olduğu bu sonucunda çalışmamız ile benzerlik taşıdığı belirlenmiştir. Buradan hareketle öğretmen adaylarının eğitimleri sürecinde toplumsal ve kültürel normların dikkate alınarak evrensel bir eğitim süreci yürütülmesi gerekmekte olduğu düşünülebilir. Öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargılarının varlığını gösteren söylemler tespit edilmiş (Şahin, Çoban ve Korkmaz, 2018), geleneksel ataerkil yapıyı yansıtan değer ve önyargıların ortaya konduğu metaforlar ortaya çıkmıştır (Aslan, 2015). Bu araştırmaların sonuçları ile çalışmamızın sonuçları örtüşmektedir. Öğretmen adaylarının cinsiyet rollerine geleneksel tutumda olma nedenlerinden biri öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet üzerine bir ders almamaları olarak gösterilebilir (ects.mu.edu.tr,2019). Öğretmen adaylarının çok farklı şehir ve kültürlerden gelmesi de bu durumun nedenlerinden biri olarak gösterilebilir. Toplumsal cinsiyet eğitiminde okulun çok büyük bir öneminin olmasının yanında çocuğun ilk eğitimin ailede başladığı unutulmamalıdır. Ailenin cinsiyet rolleri konusundaki tutumu çocuğun bu konudaki tutumunun ne şekilde olacağına etkilidir (Şahin ve Çoban,2019).

Çalışmanın sonucunda görülen veriler öğretmen adaylarının cinsiyet rollerine karşı kalıplaşmış ön yargı ve kalıp yargılarından vazgeçemedikleri görülmüştür. Aynı şekilde erkek öğretmen adaylarının geleneksel cinsiyet rollerine sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Bu çalışmanın alan yazına katkısının yanı sıra cinsiyet eşitliği hakkında en etkin rol modellerden biri olan öğretmenlerin yetiştirilmesi için uygulanan öğretmen eğitimi programlarının hazırlanması sürecinde bu durumun göz önünde bulundurulması önemlidir.

ÖNERİLER

- Daha sonra yapılacak benzer çalışmalarda daha büyük örneklem grupları üzerinde uygulanabilir ve yaşanan yer, toplumsal cinsiyet dersi alma durumu, anne-babanın eğitim durumu, şiddet görme durumu, kardeş sayısı ve bunların cinsiyetleri gibi değişkenler de çalışmalara eklenebilir.

- Öğretmen adayları öğretmen olduklarında cinsiyet rolleri kavramı yerine cinsiyet eşitliği üzerine etkinlikler tasarlayabilirler.
- Bu konu üzerinde daha derinlemesine araştırmayı olanaklı kılan nitel çalışmaların yapılması cinsiyet rollerine ilişkin tutumların altında yatan nedenleri ortaya çıkarabilir.
- Öğretmen adaylarına yönelik toplumsal cinsiyet rolleri ve eşitlik ile ilgili panel, sempozyum, çalıştay vb. faaliyetlerin yapılması sağlanabilir.
- Üniversitelerde toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili topluluklar kurulabilir.
- Öğretmen adaylarının bu durumda özellikle erkek öğrencilerin toplumsal cinsiyet eşitliğini fark etmelerini sağlayacak etkinliklere katılması özendirilebilir.

ETİK METNİ

“Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazar(lar)a aittir.”

KAYNAKÇA

- Alabaş, R., Akyüz, H. ve Kamer, S. (2019). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarının belirlenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 (44), 429-448.
- Akıncı, Ç. N. (2019). *Şiddet, çalışma yaşamı ve medya bağlamında kadın*. Ankara: Pegem Akademi
- Aslan, G. (2015). Öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algılarına ilişkin metaforik bir çözümleme. *Eğitim ve Bilim*, 40(181).
- Benz, C. R., Pfeiffer, I. & Newman, I. (1981). Sex role expectations of classroom teachers, grades 12. *American Educational Research Journal*, 18, 289-302.
- Bledsoe, J. C. (1983). Sex differences in female teachers' approval and disapproval behaviors as related to their self-definition of sex-role type. *Psychological Reports*, 52, 711-714.
- Burge, P. L. (1981). Parental childrearing sex-role attitudes related to social issue sex-role attitudes and selected demographic variables. *Home Economics Research Journal*, 9, 193-199.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak E.K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2019). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi
- Çelik, A. S., Pasınlıoğlu, T., Tan G. ve Koyuncu, H. (2013). Üniversite öğrencilerinin cinsiyet eşitliği tutumlarının belirlenmesi. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 21(3), 181-186.
- Demir, E., Saatçioğlu, Ö. ve İmrol, F. (2016). Uluslararası dergilerde yayımlanan eğitim araştırmalarının normallik varsayımları açısından incelenmesi. *Current Research in Education*, 2(3), 130-148.
- Direk, N. ve Irmak, B. (2017). Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinde toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlar. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 31(3), 121-128.
- Dökmen, Z.Y. (2010). *Toplumsal cinsiyet sosyal psikolojik açıklamalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi

- Elgün, A. ve Yeniçeri Alemdar, M. (2017). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarına yönelik bir araştırma: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi örneği. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(3), 1054-1067.
- Ersöz, G.A. (2016). *Toplumsal cinsiyet sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Esen, Y. (2013). Hizmet öncesi öğretmen eğitiminde toplumsal cinsiyet duyarlılığını geliştirme amaçlı bir çalışma. *Eğitim ve Bilim*, 38 (169), 280-295.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E. & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education*. New York, N.Y.: McGraw Hill
- Çetin-Gündüz, H., Tarhan, S. ve Kılıç Z. (2015). Toplumsal cinsiyete dayalı mesleklerin seçimlerine yönelik tutum ölçeği: geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 21-33
- Karasu, F., Göllüce, A., Güvenç, E. ve Çelik, S. (2017). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *SDÜ Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(1), 21-27.
- Kodan Çetinkaya, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Nesne Dergisi*, 1(2), 21-43.
- Koyuncu Şahin, M. ve Çoban, A. (2019). Türkiye'de eğitim alanında toplumsal cinsiyet üzerine yapılmış çalışmalara toplu bir bakış. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12 (64), 21-33.
- Lloyd, B. & Duveen, G. (1992). *Gender identities and education*. New York: Harvester Wheatsheaf/St. Martin's Press.
- MEB (2019). Hayat Bilgisi dersi öğretim programı. Erişim Adresi: <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=326> (2019, Aralık)
- MEB (2019). Sosyal Bilgiler öğretim programı. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354>. (2019, Aralık).
- Önder, Ö. R., Yalçın, A. S. ve Göktaş, B. (2013). Sağlık kurumları yöneticiliği bölümü öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(1), 55-78.
- Öngen, B. ve Aytaç, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisi. *Sosyoloji Konferansları*, (48), 1-18.
- Özcan, A., Karataş, N. ve Seviğ, E.Ü. (2017). Toplumsal cinsiyet eğitiminin üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutumlarına etkisi. *Researcher: Social Science Studies*, 5(6), 53-67.
- Pınar, G., Taşkın L. ve Eroğlu K. (2008). Başkent Üniversitesi öğrenci yurdunda kalan gençlerin toplumsal cinsiyet rol kalıplarına ilişkin tutumlar. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 47-57.
- Sayer, H. (2011). *Toplumsal cinsiyet eşitliğine erkeklerin katılımı* (Uzmanlık Tezi). Erişim adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/2533/handansayer.pdf>
- Seçgin, F. ve Kurnaz, Ş. (2015). Sosyal bilgiler dersinde toplumsal cinsiyet etkinliklerinin öğrencilerin algı ve tutumlarına etkisi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2015(5), 24-38.
- Seçgin, F. ve Tural, A. (2011). Sınıf öğretmenliği bölümü öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *Education Sciences*, 6(4), 2446-2458.

- Sözer, M. A. ve Özkan, R. (2014). Öğretmen adaylarının kadın olgusuna ilişkin algılarının belirlenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 264-278
- Şahin, B. (2014). Metodoloji. Abdurrahman Tanrıoğen (ed.). *Bilimsel araştırma yöntemleri içinde* (s. 125). Ankara: Anı Yayıncılık
- Şahin, M. K., Çoban, A. E. ve Korkmaz, A. (2018). Toplumsal cinsiyet eşitliği ve Türk eğitim sistemindeki yeri: okul öncesi öğretmen adaylarının gözünden. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 3(2), 735-752.
- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Sosyoloji Konferansları*, (35), 29-56.
- Vefikuluçay D., Zeyneloğlu, S., Eroğlu, K. ve Taşkın, L. (2007). Kafkas Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 14(2), 26-38.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2014). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yılmaz, D. V., Zeyneloğlu, S., Kocaöz, S., Kısa, S., Taşkın, L. ve Eroğlu, K., (2009). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1).775-792.
- Younger, M. & Warrington, M. (2008). The gender agenda in primary teacher education in England: Fifteen lost years? *Journal of Education Policy*, 23(4), 429–445.
- Zeyneloğlu, S. ve Terzioğlu, F. (2011). Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve psikometrik özellikleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(40), 409-420.
- Zhang, N. (2006). Gender role egalitarian attitudes among Chinese college students. *Sex roles*, 55(7-8), 545-553.